Чигрин Дарія Володимирівна,
здобувачка другогот (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Шалигіна Ірина Валеріївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ВИСОКИХ РИЗИКІВ ВІЙНИ

Агровиробництво і зокрема фермерство є тими сферами діяльності, які швидко не переносяться в більш безпечне місце. Це саме через те, що цей вид діяльності безпосереднє пов'язаний із виробництвом такої продукції, яка в більшості вирощується на земельних ресурсах. З 2022 року фермерські господарства стикнулися з особливими викликами та проблемами, що вплинули як на загальну діяльність одних так і на виживання деяких інших.

Особливо гостро це питання стоїть перед фермерськими господарствами Сумщини, тому що тут військові дії з боку агресора постійно призводять до того, що фермери, і не тільки по лінії фронту, змушені покидати власні землі. Це відбувається тому, що є значна небезпека для їх життя через обстріли, мінування, бомбардування та інші негативні наслідки війни. Майже щодня тут інфраструктурні об’єкти (як критичної так і цивільної інфраструктури), основні засоби, техніка фермерів пошкоджується або взагалі знищується. В свою чергу все це негативно впливає на їх фінансовий стан та несуть великі збитки; зменшується кількість працівників і навіть самих господарів (евакуація, мобілізація та навіть смертельні випадки під час роботи на землі), що притаманне для більшості фермерських господарств прикордоння. Отже, фермерські господарства зараз знаходяться в дуже складних умовах невизначеності та ризику, однак все одне намагаються виробляти власну продукцію в таких жорстких реаліях сучасного життя регіону.

Особливо важливим для фермерів є формування свого власного капіталу для проведення виробничо-господарської діяльності. В ст.1 Закону України «Про Фермерське господарство» визначено те, що Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону. Також фермерське

господарство може бути зареєстрованим у державних органах влади та управління в двох формах: юридична особа чи фізична особа - підприємець. Чинним законодавством не передбачено обов'язковість щодо формування саме статутного капіталу фермерського господарства. У зазначеному законі використовується таке поняття як «складений капітал» фермерського господарства [1].

Розглянемо що ж це за поняття і яка є різниця у формуванні статутного капіталу та складеного. Головна відмінність їх полягає у самих джерелах формування. У податковій, бухгалтерській чи господарській звітності та документації фермерських господарств найчастіше використовують саме поняття статутний капітал. Статутний капітал - джерело власних коштів (вклади засновників), які призначені для того щоб сформувати значну частку власних необоротних і оборотних активів будь-якого суб'єкту господарювання, зокрема й фермерського господарства. Законодавчо визначено, що фермерське господарство може проводити свою господарську діяльність і без формування статутного капіталу. *Однак, перевагами щодо його формування в фермерських господарствах є наступне:*

- їх контрагенти матимуть можливість зрозуміти, який саме грошовий еквівалент майна є у фермерського господарства для того, щоб врахувати всі свої ризики у роботі з ними;
- учаснику фермерського господарства, який захоче продати свою частку в статуті буде простіше це зробити;
- відповідно саме через статут фермерського господарства може бути врегульоване питання щодо розподілу, відчуження тощо часток між його учасниками.

Поняття складеного капіталу є ширшим і до складу майна фермерського господарства можуть входити будівлі, споруди, матеріальні цінності, цінні папери, продукція, вироблена господарством в результаті господарської діяльності, одержані доходи, інше майно, набуте на підставах, що не заборонені законом, право користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (в тому числі на інтелектуальну власність), грошові кошти, які передаються членами фермерського господарства до його складеного капіталу [1]. Особливістю в складеному капіталі є необов'язковість щодо встановлення його розміру в статуті фермерського господарства. Тому складений капітал має плаваючий характер, але законодавством не забороняється фіксувати його розмір, однак тільки тоді коли всі члени фермерського господарства погодяться на це.

В табл. 1 представлено статті формування власного капіталу СФГ «Урожай» Роменського району Сумської області.

Таблиця 1

Склад та структура статей власного капіталу СФГ «Урожай»

Статті	2021р.		2022р.		2023р.		Відхилення 2023-2021рр.	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Статутний капітал	1 000	0,1	1 000	0,1	1 000	0,1	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1 463 228	99,9	1 538 154	99,9	1 699 671	99,9	236 443	0
Усього	1 464 228	100	1 539 154	100	1 700 671	100	236 443	0

Джерело: фінансова звітність СФГ «Урожай» за 2021-2023рр.

Констатуємо те, що впродовж періоду дослідження 2021-2023 рр. у фермерського господарства в складі його власного капіталу був тільки статутний капітал та нерозподілений прибуток. Сума статутного капіталу залишалася незмінною – 1 000 тис. грн. та його питома вага в загальній структурі капіталу також незмінна – 0,1%. Позитивні зміни відбувалися у розмірах нерозподіленого прибутку, який у 2021 році становив 1 463 228 тис. грн і зріс до 1 699 671 тис. грн у 2023 році, тобто на 16%. Питома вага його також залишається такою самою 99,9%. Загальне відхилення за три роки становить 236 443 тис. грн, що відображає стабільне зростання прибутку фермерського господарства. Отже, основним джерелом зростання власного капіталу СФГ «Урожай» є збільшення нерозподіленого прибутку, що вказує на його високу прибутковість та рентабельність.

Основною метою управління капіталом саме фермерського господарства має бути формування такої його структури, яка б дозволяла ефективно фінансувати власну діяльність в досягненні стратегічної мети. Для СФГ «Урожай» стратегічна мета діяльності буде досягнута в перспективі саме при ефективному управлінні власним капіталом, що полягає у: необхідності встановлення необхідного обсягу капіталу; оптимізації розподілу капіталу за видами фермерської діяльності; забезпеченні певних умов щодо досягнення максимальної його дохідності при мінімізації всіх видів ризику, особливо фінансових; забезпеченні фінансового контролю засновниками за використанням та реінвестуванням капіталу.

Список використаних джерел

1. Про фермерське господарство : Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text (дата звернення 30.09.2024)